

22 575 (R 1429)**Aanvullend Protocol bij het Europees Sociaal Handvest, met Bijlage; Straatsburg, 5 mei 1988 (Trb. 1990, 98)****Nr. 1****BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN**

Ter griffie van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen op 10 april 1992. De wens dat deze overeenkomst aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal wordt onderworpen kan door of namens een van beide Kamers of door ten minste vijftien leden van de Eerste Kamer dan wel dertig leden van de Tweede Kamer of door de Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen of van Aruba te kennen worden gegeven uiterlijk op 10 mei 1992.

Aan de Voorzitters van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 27 maart 1992

Ter voldoening aan het ter zake bepaalde in de Grondwet en het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden¹, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, heb ik de eer U hierbij ter stilzwijgende goedkeuring over te leggen het op 5 mei 1988 te Straatsburg tot stand gekomen Aanvullend Protocol bij het Europees Sociaal Handvest, met Bijlage (Trb. 1990, 98).²

Een toelichtende nota bij het Aanvullend Protocol treft U eveneens hierbij aan.

De goedkeuring wordt door het gehele Koninkrijk gevraagd.

Aan de Gouverneurs van de Nederlandse Antillen en van Aruba is verzocht hogergenoemde stukken op 10 april 1992 over te leggen aan de Staten van de Nederlandse Antillen en de Staten van Aruba.

De Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen en van Aruba zijn van deze overlegging in kennis gesteld.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H. van den Broek

S-IZ

¹ Art. 91, (1), add. art. XXI, GW; Art. 61, (3), G.W. 1972, en art. 24 Statuut.

² Ter inzage gelegd op de bibliotheek.

TOELICHTENDE NOTA

Algemeen

Het Aanvullend Protocol bij het Europees Sociaal Handvest is op 26 november 1987 door het Comité van Ministers te Straatsburg aanvaard. Het Protocol vloeit voort uit de uitspraak, in 1978, van de lidstaten van de Raad van Europa om binnen het kader van de Europese Conventie voor de mensenrechten – te weten het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (Trb. 1951, 154) en het Europees Sociaal Handvest (Trb. 1963, 90) – de mogelijkheid te onderzoeken van uitbreiding van deze instrumenten met een aantal sociale, economische en culturele rechten. Het lag in de rede een dergelijke aanvulling op de mensenrechtenverdragen te realiseren in de context van het Europees Sociaal Handvest, waarin reeds diverse sociale, economische en culturele rechten zijn opgenomen. Het Europees Sociaal Handvest zelf is in 1961 in Turijn tot stand gekomen. Bij de bekrachtiging voor het gehele Koninkrijk op 22 april 1980 werd verklaard dat Nederland zich gebonden achtte aan het gehele Europees Sociaal Handvest, met uitzondering van artikel 6, vierde lid, voor wat betreft de in overheidsdienst zijnde werknemers, en artikel 19, achtste en tiende lid. Voor wat de Nederlandse Antillen betreft, werd verklaard dat dat land zich gebonden achtte aan de artikelen 1, 5, 6 en 16 van het Europees Sociaal Handvest, met uitzondering van in overheidsdienst zijnde werknemers ten aanzien van artikel 6.

Toen op 1 februari 1983 het op 24 november 1977 te Straatsburg tot stand gekomen Europees Verdrag inzake de rechtspositie van migrerende werknemers (Trb. 1978, 70 en 1983, 45) voor Nederland werd bekrachtigd, werd tevens meegedeeld dat Nederland zich gebonden zou achten aan de leden acht en tien van artikel 19 (zie Trb. 1983, 44 en 45).

De opzet van de totstandkoming van het Protocol is geweest een aantal niet eerder in het kader van de Raad van Europa vastgelegde normen te formuleren, die een aanvulling zouden vormen op de reeds in het Europees Sociaal Handvest opgenomen rechten. Hoewel het Protocol derhalve een nauwe samenhang vertoont met het Europees Sociaal Handvest, moet het als een afzonderlijk te bekrachtigen instrument worden beschouwd. Wel is bij de formulering van de verschillende artikelen aansluiting gezocht bij de structuur van het Europees Sociaal Handvest. Zo is de onderverdeling in hoofdstukken van het Europees Sociaal Handvest aangehouden, waarbij in Deel I de doeleinden worden weergegeven, en in Deel II de verplichtingen waaraan de overheid moet voldoen om deze doeleinden te kunnen realiseren. De Delen III, IV en V bevatten, naar analogie van het Europees Sociaal Handvest, bepalingen over het toepassingsgebied, de bekrachtigingsmogelijkheden en de naleving van het Protocol en behoeven geen nadere toelichting.

Het Protocol is gebaseerd op wederkerigheid en staat krachtens artikel 10 open voor ondertekening (en bekrachtiging) door de lidstaten van de Raad van Europa die partij zijn bij het Europees Sociaal Handvest¹⁾. In geval van bekrachtiging verplichten de lidstaten zich tot aanvaarding van tenminste één van de in Deel II opgenomen artikelen (artikel 5, eerste lid, onderdeel b). Het Protocol treedt in werking op de dertigste dag na de nederlegging van de derde akte van bekrachtiging of goedkeuring (artikel 10, tweede lid²⁾). Het Protocol is op 5 mei 1988 voor ondertekening opgesteld. Het onderzoek naar de mogelijkheden om het Protocol te

---

¹⁾ Dit zijn op dit moment de volgende landen: België, Cyprus, Denemarken, Finland, Frankrijk, BRD, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Malta, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Turkije, IJsland, Zweden, VK.

²⁾ Het Protocol is nog niet in werking getreden.

onderschrijven was op dat moment nog niet ten aanzien van alle artikelen afgerond, zodat Nederland niet heeft ondertekend op de betreffende datum. Bedoeld onderzoek is thans voltooid. In dit onderzoek is aandacht geschonken aan alle aspecten van de verenigbaarheid van de nationale situatie met de uit bekrachtiging van het Aanvullend Protocol voortvloeiende verplichtingen. Daarbij is tevens bezien of bepalingen mogelijk rechtstreeks zouden kunnen werken. Naar de mening van ondergetekenden kan rechtstreekse werking niet worden aangenomen. De formulering van de verschillende artikelen is niet zodanig dat tot rechtstreekse werking kan worden geconcludeerd (het betreft zorgverplichtingen van de overheid, in het algemeen met een streef karakter). De conclusie is dat tot bekrachtiging van de artikelen 1, 2 en 3, kan worden overgegaan. Bekrachtiging van artikel 4 wordt vooralsnog niet voorgesteld.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Deel I

Zoals in het bovenstaande is aangegeven, volgt het Protocol de structuur van het Europees Sociaal Handvest. Dit houdt onder meer in dat in Deel I de doelstellingen die de overheid moet nastreven kort worden weergegeven. Op welke wijze zulks dient te geschieden, wordt neergelegd in Deel II, waarin de verplichtingen van de overheid worden omschreven. In de context van deze nota wordt derhalve volstaan met een analyse van de verplichtingen uit Deel II.

Deel II

Artikel 1

Het eerste artikel betreft het recht op gelijke kansen en gelijke behandeling, zonder enig onderscheid naar geslacht ten aanzien van werk en beroep. In het eerste lid worden de gebieden omschreven waarop het recht dient te worden toegepast. Voorzieningen ter bescherming van de vrouw, in het bijzonder met betrekking tot zwangerschap en moederschap, mogen evenwel niet als discriminatie worden aangemerkt (tweede lid). Ook wordt de mogelijkheid geboden tot speciale maatregelen die erop gericht zijn feitelijke ongelijkheden op te heffen (derde lid). Het vierde lid voorziet in de mogelijkheid van uitsluiting van bepaalde geslachtsgebonden beroepsactiviteiten van het toepassingsgebied van het artikel.

Uit deze beschrijving blijkt dat bij de opstelling van het artikel in hoge mate rekening is gehouden met bepalingen met betrekking tot het recht op gelijke behandeling van mannen en vrouwen zoals die reeds in Europees verband zijn totstandgekomen. Gewezen kan met name worden op de richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 9 februari 1976 betreffende de tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling ten aanzien van de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsopleiding en de promotiekansen en ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden (76/207/EEG) (PbEG L 39/40), de zogenaamde tweede EEG-richtlijn. Van belang in dit verband is dat artikel 1 van het Protocol zich uitsluitend richt op de werkgever-werknemer relatie. Het terrein van de sociale zekerheid valt gezien de formulering van het artikel buiten de reikwijdte van het artikel. Voorzover ten aanzien van de aanvullende sociale zekerheidsregelingen nog twijfel zou kunnen bestaan over de reikwijdte van de bepaling kan verwezen worden naar de bijlage bij het Protocol, waarin mogelijk wordt gemaakt dat sociale zekerheidsaspecten

buiten de reikwijdte van het artikel vallen. Het Koninkrijk zal bij de bekrachtiging te zijner tijd een verklaring in die zin afleggen.

Wat betreft de tenuitvoerlegging in Nederland van het onderhavige artikel kan het volgende worden opgemerkt. Ter uitvoering van bovengenoemde EEG-richtlijn is in aanvulling op de reeds in 1975 tot stand gekomen Wet gelijk loon voor vrouwen en mannen (Wet van 20 maart 1975, Stb. 129) in Nederland een aantal wetten totstandgekomen: de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen (Wet van 1 maart 1980, Stb. 86), alsmede de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen in de burgerlijke openbare dienst (Wet van 2 juli 1980, Stb. 384). Op 1 juli 1989 is de herziening van de wetgeving gelijke behandeling van mannen en vrouwen (zgn. reparatiewetgeving) in werking getreden. (Wet van 27 april 1989, Stb. 168). Het opnemen van een voorziening inzake gelijke behandeling in het Europees Sociaal Handvest wordt als een belangrijke aanvulling op de bestaande normen binnen de Raad van Europa gezien.

Bovengenoemde, bestaande Nederlandse wetgeving voldoet reeds aan het bepaalde in artikel 1 van het Protocol. Bekrachtiging van dit artikel verplicht de Nederlandse regering derhalve niet tot wettelijke maatregelen. Voor de goede orde kan nog vermeld worden dat het vierde lid van artikel 1 volgens de bijlage bij het Protocol, niet verplicht tot het vaststellen van een limitatieve lijst van beroepsactiviteiten, die van de werkingssfeer van het artikel zijn uitgesloten. Tot vaststelling van een dergelijke lijst is Nederland, zoals bekend, wél verplicht in het kader van de bovengenoemde EEG-richtlijn. Terzake zij verwezen naar boven bedoelde reparatiewetgeving.

Artikel 2

In het eerste lid van dit artikel worden de verdragspartijen aangespoord tot het aannemen of bevorderen van maatregelen welke het werknemers of werknemersvertegenwoordigers mogelijk maken regelmatig, of wanneer het moment daarvoor geschikt is, te worden geïnformeerd over de economische en financiële situatie van de onderneming waarbij zij werken. Ook dienen zij op de juiste tijd te worden geraadpleegd over de voorstellen die de belangen van de werknemers wezenlijk raken. In het tweede lid van het artikel wordt de mogelijkheid van een kwantitatieve drempel voor de toepasselijkheid van het eerste lid geboden.

Het is de eerste keer dat in internationaal verband een regeling tot stand komt over medezeggenschap op het niveau van de onderneming. In het Europees Sociaal Handvest zelf is slechts het beginsel van gelijke beloning voor gelijke arbeid opgenomen (artikel 4, derde lid). Noch in EG-verband, noch in IAO-verband is tot nu toe een afzonderlijke voorziening over deze materie totstandgekomen. Door Nederland wordt de totstandkoming en aanvaarding van een internationale minimum norm op dit terrein (voor de eerste maal) van groot belang geacht. Van belang is dat in de bijlage bij het Protocol een nadere uitleg wordt gegeven van zowel het begrip «werknemersvertegenwoordigers» als het begrip «onderneming». Aan de nationale wetgeving en praktijk wordt overgelaten wie als vertegenwoordigers van de werknemers worden aangemerkt, de vakbeweging dan wel een geïnstitutionaliseerd vertegenwoordigend orgaan binnen de onderneming. Onder «onderneming» wordt verstaan «een geheel van materiële en immateriële bestanddelen, met of zonder rechtspersoonlijkheid, bestemd voor het produceren van goederen of het leveren van diensten, met winstoogmerk, en met de bevoegdheid het eigen marktbeleid te bepalen». Het artikel heeft derhalve geen betrekking op de overheid en overheidsinstellingen.

Uiteraard staat het echter een lidstaat vrij verder te gaan dan waartoe artikel 2 verplicht, en ten aanzien van de overheid en overheidsinstellingen het artikel ook toe te passen.

In Nederland wordt aan het bepaalde in artikel 2 voldaan door de Wet op de ondernemingsraden (Stb. 1971, 54), die uitgebreide voorzieningen bevat met betrekking tot de medezeggenschap van werknemers. Onder «werknemersvertegenwoordigers» wordt in Nederland derhalve voor dit terrein de ondernemingsraad verstaan. Gewezen kan worden op artikel 23 van de wet, ingevolge hetwelk de werkgever die aangelegenheden de onderneming betreffende met de ondernemingsraad dient te bespreken, waarvan hetzij de ondernemer, hetzij de ondernemingsraad overleg wenselijk acht of waarover ingevolge het bij of krachtens de wet bepaalde overleg tussen de ondernemer en de ondernemingsraad moet plaatsvinden. Ingevolge artikel 31 van de wet is de ondernemer bovendien verplicht die inlichtingen aan de ondernemingsraad te verschaffen die deze voor de vervulling van zijn taak redelijkerwijze nodig heeft. Een aparte verplichting tot het verstrekken van financiële informatie is opgenomen in artikel 31a. Verder wordt de ondernemingsraad door de ondernemer, ingevolge artikel 25 van de wet, in de gelegenheid gesteld advies uit te brengen voer belangrijke voorgenomen besluiten op sociaal-economisch terrein, zoals bij voorbeeld gehele of gedeeltelijke overdracht van de onderneming, beëindiging van de werkzaamheden danwel inkrimping, uitbreiding of wijziging daarvan. Het advies moet op een zodanig tijdstip worden gevraagd, dat het van wezenlijke invloed kan zijn op het te nemen besluit.

Bovengenoemde artikelen van de Wet op de Ondernemingsraden gelden voor ondernemingen waarin in de regel hetzij tenminste 100 personen werkzaam zijn, hetzij tenminste 35 personen meer dan een derde van de normale arbeidstijd werkzaam zijn met dien verstande dat voor de laatstbedoelde ondernemingen inzake het adviesrecht van de ondernemingsraad enige beperkingen zijn aangebracht. Aan het in artikel 2 bepaalde wordt derhalve voldaan. Nederland kan artikel 2 ook toepassen voor de overheid en de overheidsinstellingen. Terzake zij het volgende opgemerkt. Voor het rijksoverheidspersoneel is de medezeggenschap geregeld in Hoofdstuk XI A van het Algemeen Rijksambtenarenreglement (ARAR); (Stb. 1931, 248). Voor het personeel van de lagere overheden zijn soortgelijke regelingen van kracht. Onder «werknemersvertegenwoordigers» wordt wat de rijksoverheid betreft voor dit terrein de dienstcommissie (dc) verstaan. Het organisatieonderdeel waarvoor een dc is ingesteld wordt aangeduid met de term dienst-eenheid. Het hoofd van een dienst-eenheid (hde) dient met een dc overleg te voeren over aangelegenheden die de dienst-eenheid betreffen ten aanzien waarvan hetzij het hde hetzij een dc behandeling wenselijk acht of waarover het bij of krachtens deze regeling bepaalde overleg moet plaatsvinden. Ingevolge artikel 126e, eerste lid, ARAR is het hde verplicht aan een dc alle inlichtingen en gegevens te verschaffen die deze voor de vervulling van haar taak redelijkerwijs nodig heeft. Voorts dient het hde aan een dc, ingevolge het tweede lid van dit artikel, tenminste eenmaal per jaar schriftelijk algemene gegevens te verschaffen omtrent het functioneren van de dienst-eenheid in het verstreken en het verwachte functioneren in het komende tijdvak. Een dc dient op grond van artikel 127d ARAR in de gelegenheid te worden gesteld advies uit te brengen over tal van voorgenomen maatregelen die de belangen van het personeel raken zoals de organisatie en werkwijze binnen de dienst-eenheid en de technische en economische dienstuitvoering bij de dienst-eenheid. Hieronder vallen bij voorbeeld onderwerpen als reorganisaties en taakstructureringen, kortom zaken die van wezenlijke invloed kunnen zijn op de werkgelegenheidssituatie binnen de

betrokken diensteenheid. Het advies moet op een zodanig tijdstip worden gevraagd, dat het van wezenlijke invloed kan zijn op de te nemen maatregel. Hoewel zoals gezegd artikel 2 niet van toepassing is op de overheidssector, kan worden geconstateerd dat ook daar inhoudelijk aan artikel 2 wordt voldaan.

Artikel 3

Ingevolge het eerste lid van dit artikel worden de verdragspartijen aangespoord tot het aannemen of bevorderen van maatregelen – in overeenstemming met de nationale wetgeving en praktijk van het land – welke het de werknemer mogelijk maken bij te dragen aan de vaststelling en de verbetering van de arbeidsomstandigheden en het arbeidsklimaat in de ruime zin des woords. Het tweede lid van het artikel biedt de mogelijkheid van een kwantitatieve drempel voor de toepasselijkheid van het eerste lid. De bijlage bij het Protocol, waarin het begrip «onderneming» en het begrip «werknemersvertegenwoordigers» nader wordt omschreven, geldt overigens naast artikel 2 ook voor artikel 3. Ook hier is sprake van de totstandkoming van een nog niet eerder vastgelegde internationale norm. Aanvaarding van een internationale verplichting op dit terrein wordt een belangrijke aanvulling op de bestaande normen in het Europees Sociaal Handvest geacht. Ook wat artikel 3 betreft dient onder vertegenwoordigers van de werknemer in de eerste plaats de ondernemingsraad te worden verstaan. Ingevolge artikel 27 van de Wet op de ondernemingsraden behoeft de onderneming de instemming van de ondernemingsraad voor elk door hem voorgenomen besluit tot vaststelling, wijziging of intrekking van (onder andere) regelingen op het gebied van de veiligheid, de gezondheid of het welzijn in verband met de arbeid, regelingen op het gebied van het bedrijfsmaatschappelijk werk, regelingen op het gebied van het werkoverleg, alsmede regelingen op het gebied van de behandeling van klachten.

De Wet op de ondernemingsraden bevat eveneens bepalingen (artikel 20) waarbij werknemersvertegenwoordigers ongevraagd advies kunnen uitbrengen en zelf voorstellen kunnen doen.

Daarnaast bevat de Arbeidsomstandighedenwet (Stb. 1990, 94) diverse bepalingen terzake. Ingevolge artikel 4, vierde lid, van deze wet, dient de werkgever omtrent het ondernemingsbeleid, voorzover dat van aanwijsbare invloed kan zijn op de veiligheid, de gezondheid en het welzijn van de werknemers in het bedrijf of de inrichting, alsmede omtrent het door de werkgever op te stellen jaarplan, vooraf overleg te plegen met de ondernemingsraad of de Commissie(s) voor Veiligheid, Gezondheid en Welzijn (als geen ondernemingsraad aanwezig is), of bij het ontbreken van beide colleges – met de belanghebbende werknemers. Ook kan gewezen worden op het bepaalde in artikel 13 van de Arbeidsomstandighedenwet, ingevolge welke de werkgever en de werknemers moeten samenwerken in het behartigen van de zorg voor veiligheid, de gezondheid en het welzijn binnen het bedrijf of de inrichting. Uit het bovenstaande moge blijken dat de Nederlandse wetgeving thans reeds – in ruime mate – voldoet aan de verplichtingen van artikel 3.

Voor de overheidssector dient ook wat artikel 3 betreft onder vertegenwoordigers van de werknemers in de eerste plaats de dc, bedoeld in het ARAR, dan wel de overeenkomstige commissies in andere regelingen te worden verstaan. Ingevolge artikel 127d ARAR dient het hde overleg te voeren met de dc met betrekking tot voorgenomen maatregelen ten aanzien van aangelegenheden op het gebied van de veiligheid, de gezondheid en het welzijn in verband met de arbeid binnen de diensteenheid. Daarnaast heeft de dienstcommissie ingevolge artikel 128 ARAR de taak zo veel mogelijk het werkoverleg in de diensteenheid te

bevorderen. Voorts bevat de Arbeidsomstandighedenwet diverse bepalingen ter zake. Gelet op de aard en organisatie van en de overlegstructuur bij de overheid en de rechtspositie van het overheidspersoneel zijn in het Arbeidsomstandighedenbesluit burgerlijke openbare dienst (KB 18 maart 1985, Stb. 212) enige nadere regels gesteld die strekken ter afwijking dan wel ter aanvulling van de Arbeidsomstandighedenwet met betrekking tot arbeid verricht in de burgerlijke openbare dienst. Ook op dit punt wordt in de overheidssector derhalve aan de verplichtingen van artikel 3 voldaan.

Artikel 4

Met het oog op het recht van ouderen op sociale bescherming, somt artikel 4 enkele maatregelen op die terzake genomen of bevorderd zouden moeten worden, gericht op sociale bescherming. Het is voor het eerst dat een voorziening, specifiek gericht op de bescherming van ouderen, in internationaal verband is totstandgebracht. Dit betekent echter niet zonder meer dat alle uit artikel 4 voortvloeiende verplichtingen nog niet eerder aangegane verplichtingen zijn. Ten aanzien van verschillende onderdelen van artikel 4 heeft Nederland reeds in ander verband verplichtingen aanvaard. Op een aantal andere onderdelen lijken evenwel aanvullende verplichtingen te worden geschapen, waarvan de reikwijdte en de consequenties niet onmiddellijk zijn te overzien. In de eerste plaats is van belang dat artikel 4 een niet-uitputtende opsomming van maatregelen voorschrijft. De opgesomde middelen zijn uitsluitend als handleiding bedoeld. Het staat een lidstaat derhalve vrij andere maatregelen die hem passend voorkomen, te treffen.

Wat betreft de uitdrukking «volledig lid van de maatschappij» kan worden opgemerkt dat hiermede wordt bedoeld dat ouderen niet op grond van hun leeftijd uit de maatschappij «verbannen» mogen worden. Het recht om deel te nemen aan diverse activiteiten in de maatschappij kan immers niet worden verleend of geweigerd op grond van het feit of iemand al dan niet gepensioneerd is. De reikwijdte van het begrip «toereikende middelen» dient te worden geïnterpreteerd in het licht van artikel 13 van Europees Sociaal Handvest, en zondig, artikel 12*.

Voorts is van belang dat de mogelijkheid van ouderen om in hun eigen omgeving te blijven, moet worden gezien in relatie tot hun fysieke en psychische gezondheid, hun levensomstandigheden, het peil van hun huisvesting en dergelijke.

De diensten, waarnaar wordt verwezen in tweede lid, onderdeel b, houden, waar passend, toegang tot speciale instellingen voor ouderen in. Deze bepaling veronderstelt derhalve het bestaan van een voldoende aantal instellingen, en moet geïnterpreteerd worden in het licht van de inleiding tot artikel 4, ingevolge welke de verdragspartijen op zich nemen geschikte maatregelen te nemen of te bevorderen ofwel zelfstandig ofwel in samenwerking met betrokken openbare of particuliere organisaties.

Het derde lid van artikel 4 is specifiek gericht op ouderen die in instellingen wonen, doch dient in samenhang met de voorgaande leden te worden gelezen.

De maatregelen die in de leden 2 en 3 worden genoemd zijn derhalve ook van toepassing op ouderen in instellingen, voorzover zij toepasbaar zijn op die wijze van leven. Het recht op privacy is een recht dat juist voor mensen die in instellingen wonen, relevant is; derhalve wordt dit specifiek bij het derde lid genoemd.

---

* Zie voor de tekst van deze artikelen bijlage 1.

Standpunt ten aanzien van bekrachtiging

Op grond van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat tegen bekrachtiging van de artikelen 1, 2 en 3 geen bezwaar behoeft te bestaan.

Met betrekking tot de reikwijdte van de verplichtingen die uit artikel 4 voortvloeien, en de daaruit voortvloeiende consequenties voor de Nederlandse wetgeving en praktijk, blijven, ondanks het hierboven aangehaalde, nog onduidelijkheden bestaan. Met name is onzeker of ondanks het hierboven aangehaalde, nog onduidelijkheden bestaan. Met name is onzeker of in het kader van de sociale zekerheidswetgeving aanvullende verplichtingen worden geschapen. De totstandkomingsgeschiedenis biedt terzake onvoldoende uitsluitel. Het onderzoek naar de vraag of Nederland artikel 4 kan onderschrijven en naleven, kan derhalve nog niet worden afgerond. De resultaten daarvan zijn in het kader van de Interdepartementale Stuurgroep Ouderenbeleid voorwerp van voortgezet beraad. Teneinde de bekrachtiging van het Protocol niet verder op te houden, wordt voorgesteld artikel 4 voorlopig buiten de goedkeuringsprocedure te houden en terzake de ontwikkelingen af te wachten. In dit verband zouden met name aanwijzingen van het Comité van Deskundigen dienstig zijn. Dit Comité ziet evenwel toe op de werking van het Protocol wanneer dat in werking is getreden, zodat het thans niet opportuun voorkomt de binding aan het Protocol mede ten aanzien van artikel 4 tot stand te brengen.

De opmerkingen van het onafhankelijk comité van deskundigen, dat toeziet op de naleving van het Europees Sociaal Handvest, en dat ook zal doen voor het Aanvullend Protocol wanneer dat in werking is getreden, kunnen dan voor het Nederlandse standpunt terzake een belangrijke aanwijzing vormen.

Koninkrijkspositie

Het aanvullend Protocol zal voor wat het Koninkrijk betreft voor het gehele Koninkrijk gelden, met dien verstande, dat de regering van de Nederlandse Antillen heeft laten weten, gebruik makend van de mogelijkheid van artikel 5, eerste lid, onder b, alleen medegelding te wensen voor artikel 1 van het Aanvullend Protocol.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
B. de Vries.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H. van den Broek.

De Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
H. d'Ancona.